

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/a-c/jan-marcin-cumft/50929,Jan-Marcin-Cumft.html>
2024-07-16, 15:10

ppłk kaw **Jan Marcin Cumft**. Urodzony 29 VII 1899 w Szawlach, Litwa. Syn Jana Gabriela, lekarza, i Marii Wandy z d. Gintyllo. Rodzina była wyznania ewang.-reform. Ojciec był dr. medycyny, specjalistą w zakresie okulistyki, właścicielem szpitala okulistycznego w Szawlach. Jan Cumft pobierał nauki od 1911 w rządowe Gimnazjum w Szawlach, w 1915 wstąpił do rządowego II Gimnazjum w Wilnie, jednak w związku z powołaniem ojca do służby wojsk, jako lekarza w stop. ppłk. oraz w konsekwencji wkroczenia wojsk niemieckich na Litwę, rodzina (matka i brat Olgierd) ewakuowała się do Moskwy. Tam pobierał naukę najpierw w Szkole Realnej Aleksandrowa, od 1916 uczył się w 8-klasowej Wyższej Szkole Realnej (filia warszawskiej szkoły prowadzonej przez Władysława Giżyckiego, utworzona przez Komitet Polski Pomocy Ofiarom Wojny) w Moskwie. W maju 1918 przyjechał z rodziną do Warszawy. Kontynuował naukę w Wyższej Szkole Realnej W. Giżyckiego, promowany do VII kl.

27 X 1919 zgłosił się jako ochotnik do Biura Werbunkowego, gdzie otrzymał przydział do 11 p.uł. (4 szw.). Okres służby do 15 XII 1920 nie jest znany faktograficznie, niemniej w materiałach osobowych odnotowano służbę na froncie. 15 XII 1920 został odkomenderowany do SPP w Warszawie (przydział do 38 klasy kawaleryjskiej). Po ukończeniu nauki 20 II 1921 odkomenderowany został do CSK Grudziądz z przydziałem do szw. pchor. 1 VIII 1921 rozkazem DOGen. Pomorze mianowany pchor. i przydzielony do 22 p.uł. w Przemyślu. 22 I 1922 odkomenderowany na 4-mie-sięczny kurs łączności przy 2 p.łączn. w Jarosławiu, który ukończył z wynikiem dostatecznym.

1 IV 1922 mianowany ppor. kaw. z lok. 117 („Dz. Pers.” 1922, nr 14). 18 VIII 1922 przeniesiony z 22 p.uł. do 13 p.uł.wil. (stacjonujący w Nowej Wilejce) w którym od 1 XII został młodszym oficerem plut. pionierów. Do końca 1923 ukończył kurs gazowy w Warszawie. Kursu saperskiego przy 3 p. saperów w Wilnie, nie ukończył (wynik niepomyślny). 8 III 1924 czasowo (do 28 X) przesunięty do szw.karab.masz., a następnie objął dowodzenie szwad.rzapas. w 13 p.uł. 1 I 1925 mianowany por. kaw. ze starsz. z dnia 1 VIII 1923 z lok. 51. Skierowany na kurs metodyczno-praktyczny w Wilnie (28II - 9IV1925). 30 IV 1925 przydzielony do szw.c.karab.masz. na dcę plut. Od 15 VI 1925 objął agendy referenta inżynierskiego i saperskiego 13 p.uł.

Zbliżający się wiek prekluzyjny oraz znajomość języków: rosyjskiego, niemieckiego i litewskiego sprawiły, że przeszedł do służby w wywiadzie. W 1936 odbył kurs inf. (nr 12) w Oddz. II SGł poczym skierowany został do Szefostwa Wywiadu KOP w Wilnie, następnie na Plac. Wywiad. KOP nr 1 „Grodno”. 19 III 1937 awansowany do stop. rtm. z lok. 24.

We wrześniu 1938 przeniesiony został do Eksp. nr 1 w Wilnie, gdzie był kier. ref. Wybuch wojny zastał go na tym stanowisku. Wiadome jest, że po 17 IX 1939 wg własnej relacji: „w 1940 w niewoli sowieckiej”. Był więźniem na Łubiance. Od września 1941 w PSZ w ZSRS w Oddz. II Armii jako referent. Był włączony w badania spraw związanych z pobytami oficerów polskich w wili Małachówka. W 1943 był szefem Wydz. II Eksp. Oddz. Inf. (Teł Awiw) Sztabu APW. Następnie w związku z przetrzuceniem 2 Korpusu do Włoch był szefem Oddz. Inf. dtwa Wysuniętej Bazy 2 Korpusu Oddz. Inf. APW. Awansował na stop. mjr. ze starszeństwem z 1 III 1944.

Od 1 VII 1944 do 6 VII 1945 był szefem Oddz. Inf. „Włochy” mając pod sobą placówki inf.-kontrwywiad. m.in. w Neapolu. Jego współpracownikami byli m.in. kpt. Tadeusz Dadej, kpt. Jan Pacak, kpt. Adam Moszyński. Wówczas opracował podręcznik inf. o organizacji niemieckich sił zbrojnych i policji. Od 6 VII 1945 do 17 VI 1946 był zcąż szefem Eksp. Inf. „W”, a od 17 VI 1946 był szefem Wydz. Specjalnego Likwidacyjnego Oddz. Inf. Sztabu 2 Korpusu.

Wniosek awansowy na ppłk. z 8 VII 1946 podpisał płk dypl. Wincenty Bąkiewicz: „Wybitny oficer. Nadaje się na każdą najbardziej trudną i niebezpieczną pracę”. Podobnie opiniował gen. Kazimierz Wiśniowski: „doskonały oficer - na awans całkowicie zasługuje z wyróżnienia na pracę i walory osobiste”. Awansował na ppłk. ze starsz. z 1 I 1946.

Ppłk Jan Cumft stał się zaufanym oficerem gen. Władysław Andersa z polecenia którego zajmował się kwestiami finansowymi związanymi z dysponowaniem kwotami pochodzącymi z funduszu amerykańskiego (łącznie strona polska otrzymała 10 mln. doi. z których większość przesłano do kraju). Na działalność mjr./ppłk. Cumfta we Włoszech przekazano 14 XII 1946 ponad 136 tys. doi. papierowych, 4418 funtów złotych, 3700 złotych franków szwajcarskich i 3450 złotych franków belgijskich. Z pieniędzy tych na rozkaz gen. Andersa ppłk Cumft zdeponował w kwietniu 1947 - 50 tys. doi. papierowych u ambasadora RP w Watykanie Adama Papèe. W grudniu 1947 przekazał do Francji 50 tys. franków w depozyt płk. Rudnickiego i płk. Tyssowskiego.

Sam ppłk Cumft zajmował się importem do Włoch mąki i makaronu z USA. Zabiegi na uzyskanie licencji na ten cel wyniosły 10 tys. dol. Innym jego pomysłem na zyskowne ulokowanie pieniędzy był eksport worków jutowych z Indii do Ameryki Płd. co zakończyło się niepowodzeniem. Znaczne sumy w formie udziałów włożono do firmy „Societa Industriale e Commerciale Italo-Britannica” (SICIB) z siedzibą w Turynie i Rzymie. Z Polaków do spółki (wkład akcjonariuszy 12 mln. lirów) weszli ppłk Jan Cumft i kpt. Józef Michałowski. Jak się okazało inwestycje te nie przyniosły spodziewanych dochodów. W 1950 gen. Anders wyznaczył swoim likwidatorem we Włoszech płk. Bąkiewicza, któremu polecił „bezwzględne upłynnienie całego zainwestowanego kapitału”, przy czym jako

pierwszą firmę dotknęło to SICIB - „ze względu na niemożność przeznaczenia gotówki na dalsze wkłady”. W rzeczywistości oznaczało to, że z zainwestowanych przedsiębiorstw włoskich można było wydobyć jakieś pieniądze jedynie przez całkowitą ich likwidację.

Po zwolnieniu z PSZ ppłk Jan Cumft osiadł najpierw w Anglii, następnie we Francji. Zmarł 15 XI 1979 w Verdun (Francja). Żonaty z Anną z d. Łazarowa Połujańska (rozwidziona) z pochodzenia Rosjanką, córka Anna (urodzona w 1925). Siostra Wanda Czarnocka-Karpińska (1894-1971), prof. medycyny, kurierka POW. Brat Olgierd (1906-1977) mjr dypl. obs. (patrz hasło).

Odnaczenia:

- Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami (1944),
- Srebrny Krzyż Zasługi,
- Medal Wojska (1946),
- Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921 (1928),
- Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (1928).

Opracował: **Tadeusz Dubicki, Andrzej Suchcitz**. Tekst ukazał się w: Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939-1945, Tom IV, Łomianki 2019, s. 38-41 .